

NUHBE-i VEHBÎ

(نخبهء وهبى)

Divan şairi Sünbülzâde Vehbî'nin
(ö. 1809)

hazırladığı Arapça - Türkçe manzum
sözlük

(bk. SÜNBÜLZÂDE VEHBÎ).

NUHBETÜ'İ-ÂSÂR

(نخبه الآثا)

Kazfâde Fâizi'nin

Zübdetü'l-i-eş'âr adlı şairler tezkiresine
İsmâil Belîğ'in
(ö. 1142/1729)

zeyil olarak yazdığı tezkire

(bk. BELİĞ, İsmâil; ZÜBDETÜ'İ-EŞ'ÂR).

NUHBETÜ'İ-FİKER

(نخبه الفكر)

İbnü's-Salâh eş-Şehrezûrî'nin
hadis usulüne dair

Mukaddime adlı kitabına

İbn Hacer el-Askalânî'nin

(ö. 852/1449)

yazdığı muhtasar

(bk. MUKADDİMETÜ İBNİ'S-SALÂH).

en-NUKÂYE

(النقاية)

Tâciüşşerîa'nın Hanefî fikhına dair
Vikâyetü'r-rivâye adlı eserinin,

torunu Sadrüşşerîa

(ö. 747/1347)

tarafından yapılan muhtasarı

(bk. VIKÂYETÜ'R-RIVÂYE).

NUKREKÂR

(النقره كار)

Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullah

b. Muhammed b. Ahmed

eş-Şerîf el-Hüseynî en-Nisâbü'rî

(ö. 776/1375)

Fıkıh ve dil âlimi.

Kaynaklarda doğum tarihi belirtilme-
mekle birlikte yaşı ve ölümü hakkındaki
bilgilerden hareketle 706'da (1306) dün-
yaya geldiği söylenebilir. Nukrekâr "gü-
müş kuyumcusu" anlamına gelir. Nisâbü-
rî nisbesiyle anılması Nisâbur'da doğmuş
olabileceği ihtimalini akla getirirse de bu
konuda açık bilgi yoktur. Şerîf unvanı ve
Hüseynî nisbesi Hz. Peygamber'in soyun-
dan geldiğine işaret eder. Nukrekâr'la Ha-
lep'te görüşen ve ondan üç yıl sonra ve-

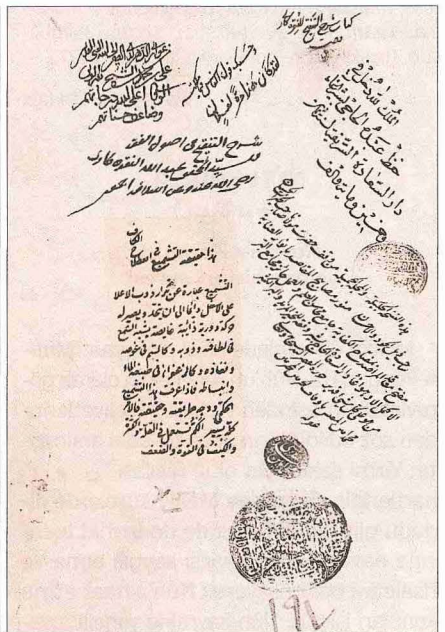
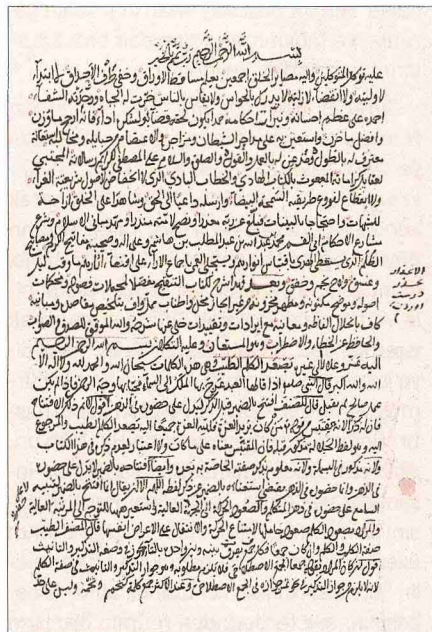
fat eden İbn Habîb el-Halebî kendisini Şâ-
fîî diye anar, ondan övgüyle söz ederek
Arapça ve usulde mahir olduğunu, çeşit-
li memleketleri dolaştığını, Kahire'de bazı
hankahlarda meşihatlık yaptığını, Halep'te
ikamet ettiğini, buradaki Esediyye Med-
resesi'nde ders verdiğini, Dimaşk'ta kaldı-
ğını ve 776 (1375) yılında yetmiş yaşında
iken burada vefat ettiğini belirtir (*el-Mün-
tekâ*, s. 444). *Keşfü'z-zunûn*'da bu tari-
hin (II, 1544) yanı sıra verilen 750'den son-
ra (I, 499) ve 800 civarı (II, 1330) gibi ra-
kamlar yanlıştır.

Nukrekâr'a Şâfîî ulemâsının biyografi-
sine dair eserinde yer vermeyen İbn Kâdî
Şühbe, *et-Târîh*'inde onun akîl ilimlerde
mahir ulemânın önderlerinden biri oldu-
ğunu, memleketinden Kahire'ye gidip ba-
zı hankahların meşihatlığını üstlendiğini,
Emîr Mengliboğa'nın arkadaşı olup Dimaşk
ve Halep nâiblikleri sırasında onun mai-
yetinde bulunduğunu, Zeynüddin el-Bâ-
rînî'nin vefatından sonra Halep Esediyye
Medresesi'nde müderrisliği getirildiğini,
ardından yerine Ezraî'nin geldiğini, daha
sonra Dimaşk'a gittiğini ve Zilkade 776'-
da (Nisan 1375) orada vefat edip Sâlihiyye-
de defnedildiğini kaydeder (*et-Târîh*, III,
460). Mengliboğa, Halep'e 763'te (1362)
saltanat nâibi olarak tayin edildiğine ve bir
yıl sonra Şam nâibliğine getirildiğine göre

(İbn Habîb el-Halebî, s. 343) Nukrekâr da
bu yıllarda anılan iki şehirde bulunmuş ol-
malıdır. Nitekim Zeynüddin Ömer b. İsâ el-
Bârînî'nin 764 Şevvalinde (Temmuz-Ağus-
tos 1363) vefat etmesi de (*a.g.e.*, s. 352;
İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, III,
110) bunu desteklemektedir. Ondan son-
ra bu medresede görev yapan Ahmed b.
Hamdân el-Ezraî 772 Cemâziyelâhirin-
de (Aralık 1370) Kahire'ye gittiğine göre
(*a.g.e.*, III, 141-143) bu medresede hoca-
lığı çok uzun sürmemiş demektir.

İbn Hacer, zamanının benzersiz bir âli-
mi olduğunu söylediği Nukrekâr'ı babası-
nın dönemin Zemahşerî'si diye nitelediği-
ni, İbn Habîb ve İbn Hatîb en-Nâsiriyye'nin
kendisini Şâfîî olarak andıklarını kay-
dettikten sonra onun Halep'te Şâfîîler'in
en büyük medreselerinden olan Esediyye-
de ders verdiğini, fakat *el-Menâr* şerhin-
de Hanefîler'in delillerini anarken, "Bizim
görüşümüze göre böyle, Şâfîî'ye göre şöy-
le" diyerek (Nukrekâr, vr. 62^b-63^a) bu mez-
hebi desteklediğini, ayrıca çok defa Hane-
filer'in görüşüne uyduğunu, ancak bunun
mezhebine muhalefete rağmen hakkı tes-
lim kabilinden mi mezhep bağlılığından mı
olduğunu bilemediğini, bazı bahislerde yer
alan, "Bizimle Şâfîî arasındaki ihtilâf açıktır"
şeklindeki ifadelerinin de (*a.g.e.*, vr.
78^b) Hanefî mezhebine mensubiyetini des-

Nukrekâr'ın *Şerhu Tenkihî'l-Uşul* adlı eserinin unvan sayfası ile ilk sayfası (Süleymaniye Ktp., Beşir Ağa, nr. 197)

tekler nitelikte sayıldığını kaydeder (*ed-Dürerü'l-kâmine*, II, 286-287). Ona göre Halep'teki Esediyye'nin bir Şâfiî medresesi olması İbn Habîb ile İbn Hatîb'î Nukrekâr'ın Şâfiî olduğu kanaatine sevk etmiş olabilir; ancak Dimaşk'taki Esediyye Hanefîler'indir, bundan dolayı Hanefî olması da muhtemeldir (*a.g.e.*, II, 288). İbn Kâdî Şühbe'nin verdiği bilgilerden Nukrekâr'ın halef ve selefinin Şâfiî âlimleri olduğu anlaşılabilir; ancak Dimaşk'taki Esediyye Hanefîler'indir, bundan dolayı Hanefî olması da muhtemeldir (*a.g.e.*, II, 288). İbn Kâdî Şühbe'nin verdiği bilgilerden Nukrekâr'ın halef ve selefinin Şâfiî âlimleri olduğu anlaşılabilir; ancak Dimaşk'taki Esediyye Hanefîler'indir, bundan dolayı Hanefî olması da muhtemeldir (*a.g.e.*, II, 288). İbn Kâdî Şühbe'nin verdiği bilgilerden Nukrekâr'ın halef ve selefinin Şâfiî âlimleri olduğu anlaşılabilir; ancak Dimaşk'taki Esediyye Hanefîler'indir, bundan dolayı Hanefî olması da muhtemeldir (*a.g.e.*, II, 288).

Eserleri. 1. *Şerhu Tenkihî'l-uşûl*. Hanefî fakihî Sadrüşşerîa'nın eseri üzerine kaleme alınmıştır (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 473, Beşir Ağa, nr. 197; Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 967). Telifi 771 yılı Şevvalinde (Mayıs 1370) tamamlanan bu şerhe İbn Kutluboğa bir hâşîye yazmıştır (*Keşfü'z-zunûn*, I, 499). 2. *Şerhu'l-Menâr*. Hanefî fakihî Ebû'l-Berekât en-Nesefî'nin *Menârü'l-envâr* adlı eserinin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 760; Yûsuf Ağa, nr. 187). 3. *Şerhu's-Şâfiye*. Cemâleddin İbnü'l-Hâcib'in sarfa dair eserinin şerhidir (İstanbul 1266, 1273, 1293, 1320). 4. *Şerhu'l-Lübâb*. Tâceddin Muhammed b. Muhammed el-İsferâyî'nin *el-Lübâb fi 'ilmi'l-irâb* adlı eserinin şerhi olup Kâtib Çelebi şerhin adını *el-'Ubâb* şeklinde kaydeder (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1544; yazmaları için bk. Beyazıt Devlet Ktp., Bayezid, nr. 6415, 6445; Süleymani-

ye Ktp., İsmihan Sultan, nr. 390, Fâtih, nr. 5017, 5018, Yenicami, nr. 1087; İÜ Ktp., AY, nr. 4581, 6415, 6445; Nuruosmaniye Ktp., nr. 4595). Hamdî el-Mârid, Dimaşk Üniversitesi'nde bir yüksek lisans tezi yaparak eseri neşre hazırlamıştır (Tâceddin Muhammed b. Muhammed el-İsferâyî'nin, neşreden giriş, s. 6). 5. *Şerhu Lübbi'l-elbâb*. Tâceddin Muhammed b. Muhammed el-İsferâyî'nin nahve dair eserinin şerhi olup çok sayıda nüshası günümüze ulaşmıştır (Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 5005, 5006, 5008, 5009, 5010, 5011, 5012, 5013; Esad Efendi, nr. 3096; Hacı Mahmud Efendi, nr. 5930; Kadızâde Mehmed, nr. 492, 493; Kılıç Ali Paşa, nr. 953, 954; Lâleli, nr. 3423; Serez, nr. 3344, 3345). Ahmed b. Abdullah Kırımı bu şerh üzerine bir hâşîye kaleme almıştır (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1545). 6. *Şerhu Telhîsi'l-Miftâh*. Hatîb el-Kazvî'nin belagata dair eserinin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Damad İbrahim Paşa, nr. 1022). 7. *Şerhu'l-Fevâ'id-i-dî'î-Ğıyâsiyye*. Adudüddin el-İcî'nin, Sekkâki'nin *Miftâhu'l-'ulûm* adlı eserinin meânî, beyân ve bedîe dair kısımlarını ihtisar ettiği eserinin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 2237). 8. *Şerhu Kaşideti Bânet Sü'âd*. Kâ'b b. Züheyr'in *Kaşidetü'l-bürde* adıyla meşhur olan manzumesinin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 5305; İÜ Ktp., AY, nr. 3073). 9. *Şerhu Kaşideti'l-Büstî*. Ebû'l-Feth Ali b. Muhammed el-Büstî'nin *el-Kaşidetü'n-nûniyye* (*Kaşidetü 'unvânî'l-hikem*) adlı kasidesinin şerhi olup çok sayıda yazması günümüze ulaşmıştır (İÜ Ktp., AY, nr. 1569; Beyazıt Devlet Ktp., Bayezid, nr. 3897; Süleymaniye Ktp., Amcazâde Hüseyin Paşa, nr. 458, Âşir Efendi, nr. 428, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1777, Cârullah Efendi, nr. 1705, Esad Efendi, nr. 2756, Fâtih, nr. 5431, Hâlet Efendi, nr. 799, Hamidiye, nr. 551, Lâleli, nr. 3707). 10. *Şerhu't-Teshîl fi'n-nahv*. İbn Mâlik et-Tâî'nin *Teshîlü'l-fevâ'id* adlı eserinin şerhidir (Abdullah Muhammed el-Habeşî, I, 586). 11. *Şerhu Hırzî'l-emânî*. Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtîbî'nin eş-Şâtîbiyye ismiyle meşhur *Hırzû'l-emânî* adlı kıraate dair eserine yazdığı şerhtir (*Keşfü'z-zunûn*, I, 649). *Zübdetü'l-irâb: Şerhu İzhârî'l-esrâr* adlı eserin (Süleymaniye Ktp., Serez, nr. 3347) Nukrekâr'a nisbet edilmesi yanlıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Nukrekâr, *Şerhu'l-Menâr*, Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 760, tür.yer.; Tâceddin Muhammed b. Muhammed el-İsferâyî'nin, *el-Lübâb fi 'ilmi'l-irâb* (nşr. Şevki el-Maarrî), Beyrut 1996, neşreden

girişi, s. 5-6; İbn Habîb el-Halebî, *el-Muntekâ min Dürretü'l-eslâk* (nşr. Abdülcebbâr Zekkâr), Dimaşk 1420/1999, s. 343, 352, 444; İbn Kâdî Şühbe, *et-Târîh* (nşr. Adnân Derviş), Dimaşk 1994, III, 460; a.mlf., *Tabakâtü's-Şâfi'iyye* (nşr. Abdülâlmîm Hân), Beyrut 1407/1987, III, 109-110, 141-143; İbn Hacer, *ed-Dürerü'l-kâmine*, II, 286-289; a.mlf., *İnbâ'ü'l-gumr*, I, 118-119; Süyûtî, *Bugyetü'l-uu'ât*, II, 54; Nuaymî, *ed-Dâris fi târihi'l-medâris* (nşr. Ca'fer el-Hasenî), Dimaşk 1367/1948, I, 152, 473; Taşköprizâde, *Miftâhu's-sa'âde*, I, 186-187; *Keşfü'z-zunûn*, I, 499, 649; II, 1021, 1330, 1544, 1545-1546; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VI, 242; Brockelmann, *GAL*, I, 371; *Suppl.*, I, 520; II, 21; *Hediyyetü'l-'ârifin*, I, 467; Zirikî, *el-A'lâm*, IV, 271-272; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'elîfîn*, VI, 108; *Cezzâr, Medâhilü'l-mü'elîfîn*, IV, 1775-1776; Abdullah Muhammed el-Habeşî, *Câmi'u's-sürûh ve'l-havâşî*, Ebûzabî 1425/2004, I, 378, 586, 623, 668-669; III, 1517-1519; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, IV, 97.

TAHSİN ÖZCAN

NUKUD

(bk. NAKİT).

NU'MÂN b. BEŞİR

(النعمان بن بشير)

Ebû Abdillâh (Ebû Muhammed) en-Nu'mân b. Beşir b. Sa'd el-Hazrecî (ö. 64/684)

Ensar arasında
hicretten sonra doğan
ilk çocuk, sahâbî.

Hicretten on dört ay sonra (Rebîülâhîr 2 / Ekim 623) dünyaya geldi. Iraklılar, onun Resûl-i Ekrem'den epeyce hadisi bizzat duyduğunu belirtmesinin bakarak daha önce doğmuş olabileceğini ileri sürmüş, Bu-hârî de hicret yılında dünyaya geldiğini belirtmiştir. Resûl-i Ekrem'e biat eden kadınlardan olan annesi Amre bint Revâha, Nu'mân'ı Hz. Peygamber'in yanına götürerek tahnik yaptırdı ve ona dua etmesini istedi. Nu'mân İslâmiyet'in ilk yıllarında müslüman olan bir aile ortamında büyüdü. Resûlullah'ın kumandanlarından olan babası Beşir Bedir, Uhud ve Hendek başta olmak üzere bütün gazvelerde bulundu. Resûl-i Ekrem'in vefatından sonra Medineliler ensardan birinin halife olmasını istediği halde o Hz. Ebû Bekir'in halife seçilmesini savundu ve ona biat etti. Kaynaklarda kendisinden rivayette bulunan Muhammed, Humeyd, Beşir, Abdüsselâm, Hakem, Yezid adlı oğulları ile her ikisi de şair olan Hamîde ve Amre adlı kızlarının adı geçmektedir (Kehhâle, I, 298-302; III, 360-361). İbn Şihâb ez-Zührî'nin hocala-